

Artur Walasik

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
e-mail: artur.walasik@ue.katowice.pl

SKŁONNOŚĆ DO KONKURENCJI PODATKOWEJ

A PROPENSITY TO TAX COMPETITION

DOI: 10.15611/pn.2017.485.38

JEL Classification: H100, H170, H770

Streszczenie: W warunkach decentralizacji władztwa podatkowego, władze lokalne konkurują między sobą o ograniczone co do ich wydajności źródła podatków. Celem artykułu jest opracowanie założeń modelu skłonności do konkurencji podatkowej w warunkach mobilnych źródeł opodatkowania. Przedmiotem opracowania jest wskazanie różnic między zdolnością jurysdykcji podatkowych do konkurencji oraz skłonnością do konkurencji podatkowej. Wprowadzono i zdefiniowano pojęcia jurysdykcji podatkowej oraz mobilności bazy podatkowej. Potencjał zróżnicowania jurysdykcji podatkowych określa zdolność do konkurencji podatkowej i zależy od zakresu i stopnia decentralizacji władztwa podatkowego. Potencjał mobilności źródeł podatkowych opisuje skłonność do konkurencji podatkowej, zależną od kosztów ponoszonych w związku z występowaniem barier wyjścia i wejścia do jurysdykcji podatkowej oraz kosztów przeniesienia bazy podatkowej między jurysdykcjami podatkowymi.

Słowa kluczowe: konkurencja podatkowa, mobilność bazy podatkowej, decentralizacja, finanse lokalne.

Summary: The process of decentralization creates both the participation in tax revenues of local authorities and the competition among them for the fiscal-limited source of taxation. Taking into account the mobility of tax base, the economics of tax competition should investigate a capacity for competition, as well as a propensity to compete. The very aim of the paper is to identify determinants of ability of tax jurisdiction to compete for tax base. The drivers of propensity to tax competition is the subject of investigation. The paper provides original meaning of tax jurisdiction and mobility of tax base. The differentiation of tax jurisdiction defines the capacity for tax competition and its strength. The mobility of tax base pictures the propensity to compete for tax revenues. The range and depth of decentralisation influence the capacity for tax competition; but the costs to enter and exit tax jurisdiction, as well as the cost of transport tax base between tax jurisdiction are crucial for the propensity to compete.

Keywords: tax competition, mobility of tax base, decentralization, local public finance.

1. Wstęp

Ograniczone i mobilne bazy podatkowe determinują decyzje władzy publicznej. Decyzje władz publicznych zabiegających o ograniczone źródła podatkowe można rozpatrywać zarówno w wymiarze międzynarodowym, jak i w wymiarze krajowym. W pierwszym przypadku konkurencja podatkowa wyraża dążenie władz publicznych do przechwycenia wartości dodanej generowanej dzięki procesom globalizacji. W drugim przypadku konkurencja podatkowa odzwierciedla procesy decentralizacji fiskalnej. Wspólnym atrybutem jest przestrzenny wymiar polityki podatkowej. Przez przestrzenny wymiar polityki podatkowej należy rozumieć konieczność uwzględnienia terytorialnej mobilności źródeł podatków przy podejmowaniu decyzji dotyczących konstrukcji poszczególnych podatków oraz implementacji przyjętej koncepcji systemu podatkowego. Rozpatrywana w skali światowej przestrzeń polityki podatkowej skłania do analizy globalnej polityki podatkowej, rozumianej jako polityka realizowana wprawdzie w granicach krajowej jurysdykcji podatkowej, ale koniecznie uwzględniająca polityki podatkowe innych państw. Rozpatrywana w skali krajowej przestrzeń polityki podatkowej determinuje analizę lokalnej polityki podatkowej, analogicznie traktowanej jako decyzje podatkowe władz lokalnych ograniczone zdefiniowaną lokalnie jurysdykcją podatkową, które uwzględniają decyzje podatkowe innych władz lokalnych. Celem artykułu jest opracowanie założeń modelu skłonności do konkurencji podatkowej w warunkach mobilnych źródeł opodatkowania. Przedmiotem opracowania jest dyskusja dotycząca konkurencji podatkowej w wymiarze lokalnym w odniesieniu do mobilnych źródeł opodatkowania. Proponuje się odróżnienie skłonności do konkurencji podatkowej od zdolności do konkurencji podatkowej. Rozważania mieszczą się w obszarze ekonomicznej analizy horyzontalnej konkurencji podatkowej, odróżnianej w literaturze przedmiotu [Wu, Hendrick 2009, s. 291] od konkurencji w wymiarze wertykalnym.

Opracowanie dotyczy modelu konkurencji podatkowej opisanej poprzez natężenie oraz siłę oddziaływania jurysdykcji podatkowej na przemieszczanie się mobilnych źródeł podatkowych. J.D. Wilson [1999, s. 269–304] podjął się detalicznego omówienia podstawowych teorii konkurencji podatkowej. W literaturze przedmiotu można spotkać także inne oryginalne ujęcia konkurencji podatkowej oparte na implementacji modelu Hotellinga [1929] z uwzględnieniem teorii gier [Hsu 2005]. Niezależnie od powyższych, ekonomiczna analiza konkurencji podatkowej odzwierciedla się w porównaniu korzyści i kosztów z niej wynikających z odpowiednią analizą dotyczącą koordynacji (harmonizacji) podatkowej [Razin, Sadka 2011], w tym uwzględniając rozmiary konkurujących ze sobą podmiotów [Kanbur, Keen 1993; Haufler, Wooton 1999]. Model skłonności do konkurencji podatkowej w warunkach mobilnych źródeł opodatkowania pozwala na reprezentację nie tylko przypadków charakterystycznych dla państw federacyjnych, lecz również będzie miał zastosowanie w państwach unitarnych, w których władze lokalne partycypują we wpływach z podatków dochodowych. W Polsce dochody miast na prawach powiatu z tytułu

udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych są porównywalne z dochodami z opodatkowania nieruchomości.

2. Zdolność do konkurencji podatkowej (dyferencjacja jurysdykcji podatkowych)

Atrybutami *sine qua non* terytorialnej konkurencji podatkowej są: decentralizacja władzy publicznej, ograniczoność zasobów możliwych do opodatkowania oraz ich zdolność do przemieszczania się. Pełna centralizacja z oczywistych powodów wyklucza konkurencję, tak więc w warunkach decentralizacji konkurujące między sobą zdecentralizowane ośrodki władzy lokalnej (polityczny wymiar konkurencji podatkowej) zabiegają o utrzymanie lub pozyskanie ograniczonych zasobów finansowych (fiskalny wymiar konkurencji podatkowej), których źródła są mobilne, czyli mają zdolność przemieszczania się w przestrzeni w poszukiwaniu najbardziej dogodnych warunków lokalizacji (ekonomiczny wymiar konkurencji podatkowej). Należy również podkreślić, iż podział władztwa podatkowego nie jest przesłanką decentralizacji, lecz jej konsekwencją.

Uzasadnieniem decentralizacji pozostaje dążenie do zwiększenia efektywności dostarczania dóbr publicznych, w szczególności ze względu na występowanie lokalnych dóbr publicznych. Decentralizacja wydatków publicznych wymaga rozstrzygnięcia, w jakim zakresie i w jakim stopniu dokonane zostanie również przesunięcie ze szczebla centralnego na poziom lokalny zapewnienia dochodów niezbędnych do sfinansowania dostarczania lokalnych dóbr publicznych. W literaturze przedmiotu [Tullock, Seldon, Brady 2002, s. 71] wskazuje się wprost, iż w ekonomicznym ujęciu decentralizacja oznacza optymalne rozłożenie dostarczania dóbr publicznych między różne poziomy zdecentralizowanej władzy publicznej, uwzględniające ekonomikę skali.

Jednakże, co potwierdzają wyniki szeregu badań empirycznych [Carbonnier 2013; Janeba, Osterloh 2013], wielkość jednostki terytorialnej ma również wpływ na postrzeganie przez nią korzyści wynikających z konkurencji podatkowej: mniejsze jednostki terytorialne, w przeciwieństwie do dużych miast, w mniejszym stopniu skłonne są angażować się w konkurencję o kapitał, co określa się jako zjawisko asymetrycznej podatkowej konkurencji; równocześnie duże jednostki terytorialne w większym stopniu narażone są na konkurencję z innymi dużymi jednostkami, także położonymi w odległych miejscach. Tak więc w przypadku małych jednostek terytorialnych konkurencja jest w większym stopniu lokalna (konkurują jednostki geograficznie blisko siebie położone) oraz koncentruje się na konkurencji podatkowej w zakresie opodatkowania pracy. W przypadku dużych jednostek terytorialnych konkurencja ma charakter ponadlokalny i koncentruje się na opodatkowaniu kapitału.

Analiza zachowania władz lokalnych w zakresie zabiegania o ograniczone i mobilne źródła opodatkowania wymaga odróżnienia zdolności od skłonności władz lokalnych do konkurencji podatkowej. Inna perspektywa analizy terytorialnego

róznicowania opodatkowania przedstawiona została przez R.J. Bennetta [1980, s. 149–12], który odróżnia terytorialne różnicowanie odpowiednio: wydajności fiskalnej (*revenue capacity*), zdolności do generowania dochodów podatkowych oraz ciężaru fiskalnego (*revenue burdens*), wynikającego z możliwości terytorialnego przerzucenia ciężaru fiskalnego. Zaproponowane podejście ma dynamiczny charakter, co różni je od statycznego ujęcia zaproponowanego przez R.J. Bennetta.

Wstępnie można założyć, iż warunkiem koniecznym terytorialnej konkurencji podatkowej jest wyposażenie władz lokalnych w kompetencje do kształtowania parametrów lokalnej polityki podatkowej; natomiast warunkiem wystraszającym będzie motywacja przynajmniej jednej z władz lokalnych do zatrzymania lub pozyskania nowych źródeł opodatkowania. W szerokiej perspektywie motywy i konsekwencje konkurencji podatkowej rozpatruje R. Teather [2005], wskazując na korzyści wynikające z dążenia do opodatkowania na korzystniejszych warunkach mobilnych źródeł podatków, zarówno dla podatników, jak i władz publicznych oraz społeczeństwa.

Proponowany model przestrzennej konkurencji podatkowej opiera się więc na przyjęciu założenia, że występują co najmniej dwie władze lokalne osiągające korzyści fiskalne z opodatkowania ograniczonych i mobilnych źródeł podatku ($n = 1, \dots, N$, gdzie $N \geq 2$) i co najmniej jedna władza lokalna, która zabiega o zmianę swojego udziału w podziale dochodów podatkowych. Przyjmuje się, że dla każdej z terytorialnie wyodrębnionych władz lokalnych można wprowadzić charakterystykę: jurysdykcji podatkowej J_n . Jurysdykcję podatkową definiuje się jako zbiór K parametrów lokalnej polityki podatkowej, które mogą mieć znaczenie dla podatników przy podejmowaniu decyzji o lokalizacji bazy podatkowej. Tak więc:

$$J_n = \{t_{n1}; t_{n2}; \dots; t_{nK}\}, \quad (1)$$

gdzie: J_n – jurysdykcja podatkowa n ; t_{ni} – i -ty parametr polityki podatkowej w n -tej jurysdykcji podatkowej.

Można przyjąć, iż J_n pozostaje pochodną decentralizacji władztwa podatkowego (zdolności do konkurencji podatkowej) oraz stopnia jego wykorzystania przez poszczególne władze lokalne (skłonności do konkurencji podatkowej). Stąd przyjmuje się, że jurysdykcja podatkowa odzwierciedla skłonność do konkurencji podatkowej, której odpowiadają zmiany tej jurysdykcji zmierzające do przejęcia bazy podatkowej obciążonej inną jurysdykcją podatkową albo ochrony bazy podatkowej przed jej przejęciem przez inną jurysdykcję podatkową.

Przez zdolność podatkową w zakresie i -tego parametru polityki podatkowej rozumieć należy formalnie dopuszczalną rozpiętość jego wartości, tzn. zdolność podatkowa w zakresie parametru i polityki podatkowej jest większa od zdolności podatkowej w zakresie parametru j polityki podatkowej, jeżeli dla n -tej jurysdykcji podatkowej:

$$\frac{\max\{t_{ni}\} - \min\{t_{ni}\}}{\max\{t_{ni}\}} > \frac{\max\{t_{nj}\} - \min\{t_{nj}\}}{\max\{t_{nj}\}}. \quad (2)$$

Przyjmując, iż rząd zapewnia każdej jurysdykcji podatkowej taką samą zdolność do konkurencji podatkowej (ekwipotencjalność konkurencji podatkowej), należy zauważyć, że dla każdej jurysdykcji podatkowej zdolność podatkowa w zakresie parametru polityki podatkowej będzie taka sama, tj.:

$$\forall n: \max\{t_{ni}\} = \text{const}; \min\{t_{ni}\} = \text{const}: \frac{\max\{t_{ni}\} - \min\{t_{ni}\}}{\max\{t_{ni}\}} = \text{const}. \quad (3)$$

Jeżeli władze centralne zdecydują się na zróżnicowanie zakresu władztwa podatkowego w poszczególnych jurysdykcjach podatkowych, przy porównaniu dwóch jurysdykcji podatkowych n oraz m jurysdykcją uprzywilejowaną w zakresie parametru polityki podatkowej i będzie jurysdykcja n w stosunku do jurysdykcji m , jeżeli spełniony będzie następujący warunek:

$$\frac{\max\{t_{ni}\} - \min\{t_{ni}\}}{\max\{t_{ni}\}} > \frac{\max\{t_{mi}\} - \min\{t_{mi}\}}{\max\{t_{mi}\}}. \quad (4)$$

Należy również rozważyć przypadek, kiedy władze lokalne nie będą mogły różnicować i -tego parametru polityki podatkowej t_i , tj.:

$$\forall n: t_{ni} = \tau_i = \text{const}, \quad (5)$$

gdzie: τ_i – parametr polityki podatkowej ustalony jednolicie dla wszystkich jurysdykcji podatkowych.

W konsekwencji arbitralnego ustalenia τ_i przez władze centralne będzie to oznaczało impotencję podatkową jurysdykcji podatkowych, co wynika z tego, iż uwzględniając (5) w (3):

$$\forall n: \max\{t_{ni}\} = \min\{t_{ni}\}: \frac{\max\{t_{ni}\} - \min\{t_{ni}\}}{\max\{t_{ni}\}} = 0. \quad (6)$$

Stąd mając na uwadze (2), (4) oraz (5), im wyższa relacja

$$(\max\{t_m\} - \min\{t_n\} / \max\{t_n\}),$$

tym większy potencjał zdolności podatkowej parametru polityki podatkowej. Należy jednak pamiętać, iż zwiększeniu zróżnicowania jurysdykcji podatkowych J towarzyszyć mogą niepożądane konsekwencje dla finansów publicznych (dostarczania dóbr publicznych) wynikające ze zjawiska asymetrii informacji, związanego z ograniczoną przewidywalnością i koordynacją zachowania podatników [Eggert, Kolmar 2004, s. 83–105].

3. Indukcja skłonności do konkurowania (potencjał mobilności bazy podatkowej)

Zakłada się, że podstawowym czynnikiem określającym skłonność do konkurencji podatkowej jest mobilność bazy podatkowej. Inaczej rzecz ujmując, zagrożenie

utrata źródła opodatkowania oraz szanse pozyskania nowych źródeł dochodów podatkowych determinować będą decyzje władz lokalnych zarządzających jurysdykcją podatkową. Wstępnie można przyjąć, iż brak mobilności (unieruchomienie bazy podatkowej) oznaczać będzie również zanik skłonności jurysdykcji podatkowych do konkurencji podatkowej. Stąd przyjmując, że korzyści podatkowe związane z przeniesieniem bazy podatkowej z jurysdykcji podatkowej n do jurysdykcji podatkowej k określić można jako:

$$Tax_{nk} = \begin{cases} 0, & \text{dla } Tax_k \leq Tax_n \\ Tax_n - Tax_k, & \text{dla } Tax_k > Tax_n \end{cases} \quad (7)$$

gdzie: Tax_i – wysokość podatku płaconego w jurysdykcji podatkowej i .

Równocześnie uwzględniając konieczność poniesienia przez podatnika kosztów przeniesienia bazy podatkowej T_{nk} między jurysdykcjami podatkowymi n oraz k , dla oceny łatwości przenoszenia się źródeł opodatkowania między jurysdykcjami podatkowymi wprowadza się pojęcie stopnia mobilności bazy podatkowej TBM_i ulokowanej w jurysdykcji n , rozumianego jako:

$$TBM_n = \max \left\{ Tax_{nk} / Tr_{nk} \right\}, \quad (8)$$

gdzie: Tax_{nk} – korzyści podatkowe wynikające z przeniesienia się z jurysdykcji podatkowej n do jurysdykcji podatkowej k ; Tr_{nk} – koszt przeniesienia się z jurysdykcji podatkowej n do jurysdykcji podatkowej k .

Zauważyć należy, iż zdolność do konkurencji podatkowej odzwierciedli się w (8) w wartościach Tax_{nk} , gdzie w skrajnym przypadku, jeżeli rozszerzy się ograniczenie określone w (5) na wszystkie parametry polityki podatkowej, tj.:

$$\forall n, i: t_{ni} = \tau_i = const, \quad (9)$$

to wówczas zgodnie z (1) jurysdykcje podatkowe będą homogeniczne, co oznacza całkowitą impotencję podatkową, a tym samym zanik również mobilności bazy podatkowej, albowiem zgodnie z (7), uwzględniając (8), należy wskazać:

$$\forall n, k: Tax_{nk} = 0 \rightarrow TBM_n = \max \left\{ 0 / Tr_{nk} \right\} = 0. \quad (10)$$

Zależności określone w (10) pozwalają wskazać przypadek, kiedy stopień mobilności baz podatkowych będzie odpowiadał zanikowi skłonności do konkurencji podatkowej, niezależnie od kosztów przenoszenia bazy podatkowej między dowolnymi n i m jurysdykcjami podatkowymi. Inaczej rzecz ujmując, konieczne będzie wskazanie, iż Tax_{nk} zależęć będzie od zdolności poszczególnych jurysdykcji podatkowych do różnicowania wysokości opodatkowania bazy podatkowej.

Stąd należy wskazać, iż warunkiem koniecznym mobilności bazy podatkowej jest to, aby dla przynajmniej jednego z parametrów polityki podatkowej nie był spełniony warunek określony w (5), natomiast warunkiem wystarczającym stanie się to,

aby przynajmniej w jednej z jurysdykcji podatkowych nastąpiło jego zróżnicowanie względem pozostałych jurysdykcji, tj.:

$$\exists i, \exists n, m: t_{ni} \neq t_{mi}. \quad (11)$$

Tak więc, jeżeli (10) określa skrajny przypadek zaniku mobilności baz podatkowych, to (11) określa krańcowy warunek indukcji tej mobilności. Warunek (10) nie pozwala jednak określić kierunku, w którym przesunięcie bazy podatkowej będzie miało miejsce, albowiem $\max\{TBM\}$ zależy także od Tr .

Prosta analiza oparta wyłącznie na różnicach w opodatkowaniu (korzyściach podatkowych Tax_{nm}) charakterystyczna była dla teorii federalizmu fiskalnego pierwszej generacji, uwzględnienie dodatkowych czynników w postaci kosztów wynikających z występowania barier wejścia oraz wyjścia pozwala uchwycić zjawiska ekonomiczne objęte programami badawczymi charakteryzującymi teorię federalizmu fiskalnego drugiej generacji [Oates 2005, s. 349–373]. Koszt przeniesienia się Tr_{nk} z jurysdykcji podatkowej n do jurysdykcji podatkowej k uwzględnia trzy rodzaje kosztów ponoszonych przez podatnika, tj.:

- a) koszty wynikające z istnienia barier wyjścia z jurysdykcji podatkowej $n - Ex_n$;
- b) koszty wynikające z istnienia barier wejścia do jurysdykcji podatkowej $k - Im_k$;
- c) koszty transportu bazy podatkowej między jurysdykcjami podatkowymi n oraz $k - My_{nk}$.

Czynnikiem determinującym koszt wyjścia z jurysdykcji podatkowej może być utrata korzyści wynikających z dostarczania lokalnych dóbr publicznych, w konsekwencji, jeżeli korzyści z dostarczania lokalnych dóbr publicznych przez jurysdykcję podatkową n ograniczone są jedynie do jej rezydentów, barierą wyjścia będzie ich utrata, jeżeli natomiast występują korzyści zewnętrzne, tj. mamy do czynienia z efektem *spillover*, to koszty wyjścia mogą w ogóle nie występować lub być odpowiednio niższe.

Odpowiednio na znaczenie innych niż podatkowe determinant mobilności podatkowej zwrócili uwagę Oates i Schwab [1988, s. 333–354], którzy przedstawili model konkurencji podatkowej, w której mobilne zasoby kapitału, przemieszczając się, mogą natrafić nie tylko na korzystne rozwiązania podatkowe polegające na obniżeniu stawki opodatkowania, lecz również niekorzystne rozwiązania dotyczące wymagań co do lokalizacji inwestycji, wynikających np. z regulacji w zakresie ochrony środowiska.

Koszty transportu bazy podatkowej ustalane są krzyżowo dla każdej pary jurysdykcji podatkowych, przy czym dla zestawienia tego rodzaju kosztów konieczne jest przede wszystkim wyznaczenie wymiaru przestrzeni podatkowej, w której następuje oddziaływanie między poszczególnymi jurysdykcjami. W opracowaniu dotyczącym analizy konkurencji podatkowej w zakresie podatków konsumpcyjnych w Stanach Zjednoczonych Fletcher i Murray [2006, s. 264] wskazali na dziesięć różnych wymiarów odległości między konkurującymi stanami, wśród których znalazły się wy-

miary o charakterze geograficznym, fiskalnym (takie jak: stawka podatku konsumpcyjnego, ogólne obciążenia podatkowe, obciążenia z tytułu podatku od dochodów osobistych), ekonomicznym (poziom ubóstwa, poziom dochodów osobistych, udział zatrudnienia w przemyśle, udział zatrudnienia w usługach, udział zatrudnienia w sektorze publicznym, dochód *per capita*). Subtelne analizy polityki podatkowej [Kotakorpi 2009, s. 125–149] mogą prowadzić również do wniosków, iż kosztem transportu źródła opodatkowania może być, jak to ma miejsce w przypadku restrykcyjnego opodatkowania konsumpcji niektórych dóbr, ich nabywanie poza granicami jurysdykcji podatkowej – w takim przypadku następuje przeniesienie konsumpcji, jako źródła opodatkowania, do innej jurysdykcji podatkowej, przy czym koniecznym staje się wówczas uwzględnienie także kosztu transportu tego źródła.

W szerokiej perspektywie [Flochel, Madies 2002, s. 121–141] jako koszty transportu bazy podatkowej Mv_{nk} traktowane mogą być również efekty zewnętrzne konkurencji podatkowej, internalizowane przez podatnika w rezultacie działań władz centralnych (wertykalne efekty zewnętrzne), np. utraty pomocy publicznej związanej z preferowaną przez państwo lokalizacją działalności lub miejscem zamieszkania. Przyjmuje się, iż działania jurysdykcji podatkowych (horyzontalne efekty zewnętrzne) zostają odzwierciedlone w modelu jako Ex_n i Im_k . W przypadku opodatkowania dochodów z pracy istotnym wyznacznikiem kosztów transportu bazy podatkowej będzie podział odpowiedzialności za realizację redystrybucyjnej funkcji finansów publicznych między władze centralne oraz lokalne [Poutvaara 2000, s. 699–719]; jeżeli programy redystrybucyjne nie są zróżnicowane w skali krajowej, wówczas przeniesienie się między jurysdykcjami podatkowymi nie powiększa kosztów transportu bazy podatkowej lub jest symetryczne, tj.: $MV_{nk} = MV_{kn}$. Jeżeli programy socjalne różnią się w zależności od miejsca zamieszkania, będzie to wpływało na poziom Tr_{nk} , a w konsekwencji również mobilność bazy podatkowej. Inaczej rzecz ujmując, koszt transferu bazy podatkowej z jurysdykcji podatkowej n do jurysdykcji podatkowej k wynosi:

$$Tr_{nk} = Ex_n + Mv_{nk} + Im_k. \quad (12)$$

Zakłada się, że nie jest dopuszczalna dyskryminacja lub preferencja w związku z przeniesieniem bazy podatkowej do jakiegokolwiek jurysdykcji podatkowej, tzn. bariery wejścia nie zależą od tego, skąd baza podatkowa zostaje przeniesiona, tzn.:

$$\forall n, m: Tr_{nk} - Tr_{mk} = (Mv_{nk} + Ex_n) - (Mv_{mk} + Ex_m) \quad (13)$$

lub co jest równoważne:

$$\forall n, m: Tr_{nk} - Tr_{mk} = (Mv_{nk} - Mv_{mk}) + (Ex_n - Ex_m). \quad (14)$$

Szczególnym, krańcowym przypadkiem (13) będzie:

$$\forall n, m: Tr_{nk} - Tr_{mk} = (Ex_n - Ex_m), \quad (15)$$

co odpowiadać będzie założeniom klasycznego modelu Tiebouta [1956]. Równocześnie nie przewiduje się możliwości wprowadzenia dyskryminacji lub preferencji

przy opuszczaniu którejkolwiek z jurysdykcji podatkowych ze względu na destynację transferu bazy podatkowej, tj.:

$$\forall n, m: Tr_{nk} - Tr_{mk} = (Mv_{nk} + Im_n) - (Mv_{mk} + Im_k) \quad (16)$$

lub co jest równoważne:

$$\forall n, m: Tr_{nk} - Tr_{mk} = (Mv_{nk} - Mv_{mk}) + (Im_n - Im_k). \quad (17)$$

Zakłada się równocześnie refleksywność kosztów transportu bazy podatkowej, tj.:

$$\forall n \neq m: Mv_{nk} = Mv_{kn}, \quad (18)$$

co pozwala zauważyć, iż w przypadku kierunku przyciągania bazy podatkowej między jurysdykcjami podatkowymi, istotne znaczenie dla ustalenia TBM_n będzie miała – obok korzyści podatkowych Tax_{nk} określających ciężenie fiskalne między określoną jurysdykcją podatkową n oraz poszczególnymi pozostałymi jurysdykcjami podatkowymi $k \neq n$ – także zależność określająca ekonomiczne ciężenie transferu bazy podatkowej między dwoma jurysdykcjami podatkowymi k oraz n . Zależność ta dla każdej pary jurysdykcji podatkowych ustalona może być następująco:

$$Tr_{nk} - Tr_{kn} = (Ex_n - Ex_k) + (Im_k - Im_n) \quad (19)$$

lub co jest równoważne:

$$Tr_{nk} - Tr_{kn} = (Ex_n - Im_n) - (Ex_k - Im_k). \quad (20)$$

I tak jeżeli $Tr_{nk} - Tr_{kn}$ jest większe od zera, to dla baz podatkowych zlokalizowanych odpowiednio w jurysdykcjach podatkowych n i k w wymiarze ekonomicznym ciężenie będzie odśrodkowe dla bazy podatkowej zlokalizowanej w jurysdykcji n , natomiast dośrodkowe w przypadku lokalizacji bazy podatkowej w jurysdykcji k .

W przypadku idealnego podatku lokalnego według definicji, którą zaproponowali Bird i Vaillancourt [1998, s. 11], $Tr_{nk} \rightarrow +\infty$, a tym samym uwzględniając (8), dla doskonale niemobilnej bazy podatkowej $TBM_n \rightarrow 0+$.

4. Zakończenie

Rzeczywisty stopień konkurencji podatkowej realizowany w sytuacji, kiedy źródła podatku są zarówno ograniczone, jak i mobilne, ponadto uwzględniając politycznie warunkowany zakres i głębokość decentralizacji, wymaga dwuaspektowej ekonomicznej analizy. Wskazano, iż ekonomika konkurencji podatkowej wymaga oddzielenia prawno-politycznych determinant zdolności do konkurencji podatkowej od ekonomiczno-społecznych uwarunkowań skłonności do konkurencji podatkowej. Opracowano model ekonomicznej analizy konkurencji podatkowej, oparty na wyodrębnieniu wskaźników zdolności oraz skłonności do konkurencji podatkowej.

Wprowadzone i zdefiniowane pojęcie jurysdykcji podatkowej pozwala na identyfikację stopnia i zakresu decentralizacji władztwa podatkowego, dzięki ustaleniu

wskaźników ich zróżnicowania. Przyjąć należy, iż zachodzi współzależność między zwiększeniem podobieństwa jurysdykcji podatkowych oraz zdolnością do konkurencji podatkowej. Odnosząc się do skłonności do konkurencji podatkowej model opiera się na założeniu, iż pozostaje ona w związku z mobilnością bazy podatkowej. Im większa mobilność, tym większa skłonność do konkurencji podatkowej realizowanej w granicach zdolności podatkowych poszczególnych jurysdykcji podatkowych. Ustalono, iż stopień mobilności podatkowej pozostaje w związku z kosztami wyjścia z dotychczasowej jurysdykcji podatkowej, kosztami przeniesienia bazy podatkowej oraz kosztami wejścia do nowej jurysdykcji podatkowej.

Opracowany model określa strukturę dla analizy ekonomicznych aspektów decentralizacji władztwa podatkowego w warunkach mobilnych i ograniczonych źródeł opodatkowania oraz wprowadza założenia dla badań w obszarze ekonomiki konkurencji podatkowej. Dyskutowane założenia przedstawionego modelu powinny pozwolić nie tylko na krytyczną dyskusję o walorach teoriopoznawczych, lecz również na podjęcie badań empirycznych dotyczących zależności między zdolnością a skłonnością do konkurencji podatkowej.

Literatura

- Bennett R.J., 1980, *The Geography of Public Finance: Welfare under Fiscal Federalism and Local Government Finance*, Methuen, London.
- Bird R., Vaillancourt F., 1998, *Fiscal Decentralization in Developing Countries*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Carbonnier C., 2013, *Decentralization and tax competition between asymmetrical local governments: Theoretical and empirical evidence*, Public Finance Review, vol. 41, no. 4, s. 391–420.
- Eggert W., Kolmar M., 2004, *The taxation of financial capital under asymmetric information and the tax-competition paradox*, Scandinavian Journal of Economics, vol. 106, no. 1, s. 83–105.
- Fletcher J.M., Murray M.N., 2006, *Competition over the Tax Base in the State Sales Tax*, Public Finance Review, vol. 34, no. 3, s. 258–281.
- Flochel L., Madies T., 2002, *Interjurisdictional tax competition in a federal system of overlapping revenue maximizing governments*, International Tax and Public Finance, vol. 9, no. 2, s. 121–141.
- Hauffer A., Wooton I., 1999, *Country size and tax Competition for foreign direct investment*, Journal of Public Economics, vol. 71, no. 1, s. 121–139.
- Hotelling H., 1929, *Stability in competition*, Economic Journal, vol. 39, no. 153, s. 41–57.
- Hsu L.C., 2005, *A hotelling model of fiscal competition*, Public Finance Review, vol. 33, no. 4, s. 520–535.
- Janeba E., Osterloh S., 2013, *Tax and the city: A theory of local tax competition and evidence for Germany*, Zentrum für Europäische Wirtschaftsforschung Discussion Paper 12-005.
- Kanbur R., Keen M., 1993, *Jeux sans frontières: Tax competition and tax coordination when countries differ in size*, American Economic Review, vol. 83, no. 4, s. 877–892.
- Kotakorpi K., 2009, *Paternalism and tax competition*, Scandinavian Journal of Economics, vol. 111, no. 1, s. 125–149.
- Oates W.E., 2005, *Toward a second-generation theory of fiscal federalism*, International Tax and Public Finance, vol. 12, no. 4, s. 349–373.
- Oates W.E., Schwab R.M., 1988, *Economic competition among jurisdictions: Efficiency enhancing or distortion inducing?* Journal of Public Economics, vol. 35, no. 3, s. 333–354.

- Poutvaara P., 2000, *Education, mobility of labour and tax competition*, International Tax and Public Finance, vol. 7, no. 6, s. 699–719.
- Razin A., Sadka E., 2011, *Tax competition and migration: The race-to-the-bottom hypothesis revisited*, National Bureau of Economic Research Working Paper Series 166670.
- Teather R., 2005, *The Benefits of Tax Competition*, The Institute of Economic Affairs, London.
- Tiebout C.M., 1956, *A pure theory of local expenditures*, Journal of Political Economy, vol. 64, no. 5, s. 416–424.
- Tullock G., Seldon A., Brady G.L., 2002, *Government Failure: A Primer in Public Choice*, Cato Institute, Washington.
- Wilson J.D., 1999, *Theories of tax competition*, National Tax Journal, vol. 52, no. 2, s. 269–304.
- Wu Y., Hendrick R., 2009, *Horizontal and vertical tax competition in Florida local governments*, Public Finance Review, vol. 37, no. 3, s. 289–311.